

Лявон Лаўрэш

Персанажы Шэкспіра ў Літве. Граф Дэрбі.

(Заканчэнне. Пачатак
у папярэднім нумары.)

20 кастрычніка Дэрбі вярнуўся ў Кенігсберг, дзе заставаўся да 9 лютага 1391 г., наладзіўшы вялікі банкет паміж Калядамі і Трымя Каралямі на ангельскі манер. Затым ён вярнуўся ў Данцыг і застаўся там да канца Вялікадня 1391 г., пры гэтым атрымаў падарункі ад новага магістра Конрада фон Валенрода і вёў перамовы з Польшчай аб абмене двух палонных ангельскіх рыцараў. Тым часам, пачаліся сваркі паміж ангельцамі і шатландцамі, што дайшлі да двубою, у якім быў забіты вядомы шатландскі рыцар Вільгельм Дуглас (Wilhelm Douglas). Двубоі былі гэтак жа паміж ангельцамі і французамі. Гэта вымусіла Вялікага магістра забараніць двубоі ў ваенны час. Выкупіўшы палонных, граф Дэрбі атрымаў ад папы Баніфацыя IX вызваленне ад крыжацкага зароку і ў канцы сакавіка прыплыў у Англію. 30 красавіка граф прыбыў у Лондан, 3 лістапада выступіў у парламенце.

Ангельская дапамога таксама спынілася з-за таго, што іх рыцары папрабавалі, каб менавіта яны неслі сяг Св. Георгія, хоць, традыцыйна гэты сяг заўсёды неслі немцы. Акрамя таго граф Дэрбі ўмяшаўся ва ўнутраныя справы Ордэна, папрабуючы палепшыць магчымасці ангельскіх купцоў гандляваць у Прусіі. Раздражнялі немцаў таксама і сталыя бойкі ангельцаў з шатландцамі. У цэлым ангельцы сталі прычыняць больш праблем, чым каштавала іх дапамога. У 1394 г. Вялікі магістр Ордэна адказаў адмовай на афіцыйны ангельскі запыт аб удзеле ў паходзе гэтага года, і пасля 1394 г. ангельскія рыцары рэдка згадваюцца ў хроніках аб Прусіі. Трэба адзначыць, што французскія рыцары карысталіся большай павагай з боку Ордэна, іх заўжды было болей за англічан, і яны не ўмешваліся ў камерцыйныя справы Ордэна з патрабаваннем прэферэнцый для французскага гандлю. Французскія рыцары, традыцыйна, былі больш аддадзеныя рыцарскаму кодэксу паводзінаў, і як гэта неаднаразова было падчас Стогадовай вайны, вялі сябе пад час рэальных баявых дзеянняў, як на рыцарскім турніры. У 1394 г. пры аблозе Вільні, насуперак волі Вялікага магістра Ордэна, французскія рыцары выклікалі на двубой польскіх рыцараў, вінавацячы іх у дапамозе язычнікам. Дугаш пісаў аб гэтым: "Пакуль доўжылася аблога, паміж ры-

царамі абедзвюх бакоў узніклі частыя спрэчкі і лаянкі: французы вінавацілі палякаў у тым, што тыя аказваюць дапамогу варварам супраць вернікаў; палякі ж пярэчылі, што паступаюць свята і набожна, бо дзеля веры сталі на абарону новаахрышчаных супраць ілжэзмагароў за веру. Абодва бакі ўмовіліся, што ў доказ справядлівасці сваёй праваты, як палякі, так і французы ўступяць у рыцарскі двубой пры двары Венцаслава (у той час караля Чэхіі) у Празе ў прызначаны дзень, у роўным ліку, па чатыры рыцары з кожнага боку. Калі прыйшоў гэты дзень, абодва бакі выканалі ўмову а, менавіта: калі чатыры рыцары з боку караля Ёла-дзіслава, Ян з Влошчава, кашталян добжынскі, Мікалай з Вашмунтова, Ян з Здакова і Яраслаў Чэх, з боку ж французцаў чатыры рыцара з'явіліся ў Прагу, яны адправіліся ў сад пры звырынцы, каб засведчыць рыцарскую сілу і шчасце. Аднак па загаду Венцаслава, караля Чэхіі... праціўнікі былі ўтрыманыя ад сутычкі і прыведзеныя, француз у пары з палякам і паляк з французам, да каралеўскага стала, дзе іх спачатку пышна прынялі і пачаставалі, а затым кароль Венцаслав, выступіўшы як пасярэднік, памірыў іх і прывёў да згоды".

У ліпені 1392 г. граф Дэрбі, зноўку адплыў у Прусію. Высадзіўшыся ў Памерані, ён прыбыў у Данцыг 10 жніўня. Тут ягоныя ваяры забілі немца, і былі настолькі агрэсывныя, што Тэўтонскі ордэн быў рады пазбавіцца "памагатых". Паўдзельнічаць у новым наездзе на Літву не ўдалося, і Дэрбі паслаў большасць сваіх ваяроў дахаты, а сам, 23 верасня пачаў паломніцтва ў Святую Зямлю. Кніга ягоных грашоных выдаткаў паказвае нам маршрут. Граф пабыў у Празе з 13 да 25 кастрычніка 1392 г. правёўшы тры дні з каралём Венцаславам у ягоным замку; правёў першыя чатыры дні лістапада ў Вене, вядучы перамовы з эрцгерцагам Альбрэхтам III і Жыгімонтам Вугорскім. Прыбыў у Венецыю 29 лістапада. Адсвяткаваў Каляды ў Зарэ каля Канстанцінопаля, адплыў на востраў Радос, адкуль прыбыў у горад Яфа. З Яфы з адным аслам, загрузаным правізіямі, наведаў Ерусалім. З Ерусаліма ў лютым граф Дэрбі адплыў на Кіпр, дзе, магчыма сустрэўся з Генры Персі (Хотспурам) які прыкладна ў гэты час таксама быў на Кіпры. Вярнуўся ў Венецыю у канцы сакавіка 1393 г., да 13 траўня жыў у Мілане. Далей праз Павію, 22 чэрвеня

прыбыў у Парыж. У Лондан граф прыехаў 5 ліпеня, і там старанна маліўся ў цэрквах.

А ў верасні 1392 г. пачалася яшчэ адна велізарная выправа рыцарскай Еўропы на чале з магістрам Ордэна Конрадам Валенродам (абраны на гэты пост у 1391 г.) Але гэта не з'яўляецца нашай тэмай.

Ангельскі кароль Рычард II так і не дараваў апелянтам. У 1398 г., пасля таго як Генрых і яшчэ адзін былы апеянт, герцаг Норфолк, спрабавалі развязаць сваю асабістую спрэчку двубоем, абодва супернікі былі па загаду караля выгнаныя з Англіі. У наступным годзе памёр герцаг Ланкастарскі (Джон Гонт), бацька нашага героя. Рычард II канфіскаваў вялікія ўладанні герцага, якія павінны былі адысці графу Дэрбі.

Генрых нечакана апынуўся на чале ўсіх незадаволеных тыраніяй караля лордаў. Скарыстаўшыся адсутнасцю Рычарда (кароль узначаліў паход у Ірландыю), Генрых і яго папчунікі ў ліпені 1399 г. высадзіліся ў Англіі і рушылі на Лондан. Паспешна вярнуўшыся кароль Рычард II не змог аказаць годны супраціў. У жніўні кароль быў узят у палон і пасаджаны пад арышт ў замку Панцэфракт. Спадзяючыся захаваць жыццё, Рычард падпісаў адрачэнне ад пасады. Аднак у 1400 г., пасля каранавання графа Дэрбі як Генрыха IV, Рычард быў забіты.

Неўзабаве Генрых усвядоміў, што атрымаць карону значна прасцей, чым захаваць яе. Першыя дзесяць гадоў праішлі ў барацьбе. Спачатку ў студзені 1400 г. ён разграміў прыхільнікаў у той час яшчэ жывога Рычарда II. З 1403 г. па 1408 г. Генрых вёў барацьбу з адной з самых магутных сямей Англіі – Персі.

З 1408 г. здароўе Генрыха IV прыкметна пагоршылася, гісторыкі мяркуюць, што ў караля была праказа. Парой ён зусім не мог займацца дзяржаўнымі справамі. У перыяд з 1410 г. па 1411 г. ад імя бацькі краінай кіраваў ягоны сын – прынц Валійскі. Узніклі супярэчнасці паміж бацькам і сынам, яны выраслі ў сапраўдны канфлікт. Пры ангельскім двары пачалася барацьба за ўладу паміж хворым каралём і маладым прынцам. У 1412 г. кароль, ўзяўшы кіраванне краінай у свае рукі, вымусіў прынца пакінуць каралеўскую раду. Але 20 сакавіка наступнага года Генрых IV памёр, молячыся ў Вестмінстэрскім абацтве. Пахаваны ў Кентэрберы.

Персанажы Шэкспіра ў Літве. Генры Персі Хоспур.

(Заканчэнне. Пачатак на ст.3)

Бітва была вельмі крывавай; абодва палкаводцы добра ведалі сваю справу і былі адважныя. Генрыха можна было бачыць на самых небяспечных участках бітвы. З іншага боку адважны Хотспур падтрымаў сваю воінскую славу, заваяваную ў шматлікіх кровапралітных бітвах, шукаючы сустрэчы са сваім галоўным крыўднікам – каралём. Аднак ён быў забіты, і гэта вырашыла зыход бітвы на карысць Генрыха IV.

* * *

Хотспур – адзін з галоўных герояў драмы “Генрых IV” Уільяма Шэкспіра. Шэкспір паказвае Хотспура, выбітнай асобай, роўнай якой у атачэнні караля няма. Адначасова Хотспур, пры ўсёй сваёй доблесці – бунтаўшчык, якому не можа быць месцы пры цэнтралізаваным дзяржаўным парадку. У Шэкспіра ён смелы і палкі, хуткі ў думках і дзеяннях, сваю рыцарскую волю ён ставіць вышэй усё. Можна сказаць, што Хотспур краса і гонар адыходзячага сярэднявечча. Хотспуру жыццё ўяўляецца арэнай бесперапынных рыцарскіх сутычак. Па ягоных словах: “Як жывыць, дык каралёў зрынаць; як смерць, дык слаўная, каб прынцы гінулі з намі!” (частка I, V, 2).

П’еса Шэкспіра шматкроць пастаўлена ўсімi тэатрамі свету. Неаднаразова па п’есе зняты фільмы. Так напрыклад, у ангельскім тэлефільме “Генрых IV” 1995-га года у ролі Хотспура зняўся вядомы брытанскі акцёр Руфус С’юзл.

Генры Персі (Хотспур) – агульнавядомая асоба ў Англіі. Ягоным іменем з 19 ст. называюцца баявыя караблі:

• браняносны таран “Хотспур”, закладзены ў 1868 г., спущаны на ваду ў 1870 г., быў у баявым шыхце брытанскага флоту да 1904 г.

• знакаміты брытанскі эсмінец Другой Сусветнай вайны, спущаны на ваду ў 1934 г., быў у шыхце флоту да 1947 г.

На працягу Другой Сусветнай вайны на узбраенні брытанскай арміі быў дэсантны планёр “Хотспур”.

З верасня 1933 г. па кастрычнік 1959 г. у Англіі друкаваўся самы папулярны дзіцячы часопіс “Хотспур” (The Hotspur). Усяго было выпушчана 1197 нумароў. З канца кастрычніка 1959 г. пачаў выдавацца часопіс – комікс для дзяцей “Новы Хотспур” (New Hotspur). Гэты часопіс выдаваўся да студзеня 1981 г. і карыстаўся нязменным поспехам у дзяцей. На гэтых часопісах вырасла некалькі пакаленняў ангельцаў.

У сучаснай ангельскай

з’рабіць»).

Вокладкі дзіцячага часопіса

У прыгарадзе Лондана Татэнхем знаходзіўся ўладанні сям’і Персі. Таму футбольны клуб прэм’ер – лігі штаб-кватэра і стадыён якога знаходзіцца ў паўночнай частцы Лондана мае назву Татэнхем Хотспур (анг. Tottenham Hotspur). За сваю больш за стогадовую гісторыю клуб стаў адным з самых тытулаваных на імлістым Альбіёне. Дата нараджэння клуба — 1882 г. Дэвіз клуба — Audere est Facere («Адважыцца — значыць

маве слэнгавае слова “хотспур” – абазначае чалавека – халерыка з саслабелым кантролем над асабістымі паводзінамі.

І вось гэты “нацыянальны герой” Англіі – Хотспур хутчэй за ўсё ваяваў пад нашай Лідай. Гэтая інфармацыя павінна мець важнае значэнне для развіцця турызму ў нашым рэгіёне.

Лаўрэн Леанід.

Рэдактар Станіслаў Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Людміла Дзіцэвіч, Вольга Іпатава, Ірына Марачкіна, Леакадзія Мілаш, Алясей Петрашкевіч, Людміла Піскун, Алясей Пяткевіч, Уладзімір Содаль, Станіслаў Суднік, Павел Сцяцко, Алег Трусаў.

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні. 231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23. Газета падпісана да друку 25. 08. 2008 г. у 10.00. Замова № 2212. Аб’ём 1 друкаваны аркуш. Наклад 2000 асобнікаў. Падпісны індэкс: 63865. Кошт падпіскі: 1 мес.- 2230 руб., 3 мес.- 6690 руб. Кошт у розніцу: па дамоўленасці.

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб рэгістрацыі:

№ 83 ад 27 сакавіка 2007 г.

rawet.net

Персанажы Шэкспіра ў Літве. Джон Бафорт

Т. Нарбут так напісаў аб выправе крыжакоў на Ліду і Наваградак у 1394 г.: *“Узімку ў Прусіі сабраліся новыя госці, з Нямеччыны граф Ленінген, з Англіі граф Бэдфард, з Францыі гэтак жа вядомыя рыцары... Мэтай нападу была ўнутраная Літва, яе русінская частка. Выправа рушыла на Свята Трох Каралёў, прайшла змёрзлымі балотамі, абыйшла Гародню і накіравалася да Наваградака. Але крыжакі знайшлі горад спаленым гараджанамі, частка якіх прыгатавалася абараняцца ў замку, частка схавалася ў адаленай пушчы (верагодна жанчыны і дзеці - Л.Л.). Адтуль, на шляху спусташаючы асады, крыжакі пайшлі да Ліды, дзе таксама знайшлі моцны замак, які стаяў сярод спаленага падзамка. Далей быў намер ісці на Салешнікі, і, магчыма на Вільню, але маразы раптам саслаблі, наступіла адліга, крыжакі, верагодна, дазначылі аб войску ВКЛ якое выйшла з Вільні і аб пагрозе для сябе з боку Гародні ... Такім чынам яны былі змушаны адыходзіць з-пад Ліды дзітважскімі балотамі... Забычай крыжакаў угэты раз сталі 2200 палонных, 1400 коней і шмат быдла.”*

Апісваючы падзеі, Нарбут абапіраўся на кнігу Фойгта (Voigt, VI, Geschichte Preussens, 1834), у якой ў зноскі №3 на старонцы №10 паведамляецца, што згаданы ў хроніцы Віганда “Bekvort” - гэта граф “Betfort”.

Адсюль і гістарычную літаратуру увайшоў “граф Бэдфард” які прымаў удзел у выправе 1394 года на Наваградак і Ліду.

Але для ўважлівага назіральніка ўзнікаюць пытанні.

Граф Бэдфард - старажытны графскі тытул у сістэме дваранскіх тытулаў Англіі. Упершыню тытул графа Бэдфарда быў заснаваны ў 1137 г. для Гуга дэ Бамона. Другая крэацыя тытула адбылася ў 1366 г., калі графам Бэдфардам стаў паўночна - французскі дваранін Ангеран VII дэ Кусі (1340-1397), які патрапіў у Англію ў якасці закладніка і ў 1365 г. ажаніўся на Ізабеле, дачцэ ангельскага караля Эдуарда III. Ангерану ўдавалася балансаваць паміж ангельскім і французскім пасадам, але пасля смерці Эдуарда III у 1377 г. яму прыйшлося зрабіць канчатковы выбар. У выніку ён адмовіўся ад усіх земляў у Англіі і ад тытула “граф Бэдфард”, але захаваў фамільныя ўладанні ў Францыі. Наступная крэацыя тытула адбылася то-

лькі ў 1551 г. калі гэты тытул быў наданы Джону Раселу.

Не мог удзельнічаць у выправе і герцаг Бэдфард, бо першая крэацыя гэтага тытула адбылася ў 1414 г. а першы носьбіт гэта тытула - Джон Ланкастар нарадзіўся ў 1389 г.

Такім чынам у 1394 г. не было чалавека, які быў бы носьбітам гэтага тытула. Хранікёр мог бы ў 1394 г. памылкова зваць графам Бэдфардам Ангерана дэ Кусі (гэты чалавек пакінуў след у гісторыі, напрыклад яго два разы згадвае Ёхан Хейзінг у сваёй знакамітай кнізе “Восень сярэднявечча”). Але інфармацыя аб ягоным ўдзеле ў крыжовым паходзе ў Прусію няма.

У выданні «Хронік Віганда» 1863 года на старонцы 653 знаходзім: *“... reysa interfuerunt comes de Liningen, Bekvort”* а ў спасылцы №2008 да гэтага сказа напісана што “Bekvort” гэта Johann Beaufort (Wigand meint den englischen ritter Johann Beaufort, welcher nebst seinen ritterlichen Genossen Stephan Scroop, Hinrich Hochtun, Richard Echon und Jahann Aclum unmittelbar nach der Ruckkehr von diser Rejse 1394.).

І гэтая інфармацыя ўсё ставіць на свае месцы. Джон Бафорт (Johann Beaufort) асоба ў гісторыі вядомая.

Удзел Джона Бафорта ў паходзе 1394 г. на Літву пацвярджаецца гістарычнымі крыніцамі, напрыклад ангельскі гісторык пачатку 20 ст. А. Полард у сваім “Нацыянальным біяграфічным слоўніку” пісаў што Бафорт у 1394 г. ваяваў на баку Тэўтонскага Ордэна ў Літве. Тое ж самае пішуць і іншыя ангельскія гісторыкі.

Джон Бафорт, 1-шы граф Самерсэта (John Beaufort, 1st Earl of Somerset) (1371 (?)-16 сакавіка 1410) быў першым з чатырох пазашлюбных дзяцей Джона Гонта, Герцага Ланкастара, і яго палубоўніцы Кэтрын Свайнфорд (пазней яна стала ягонай жонкай). Бафорт нарадзіўся прыблізна ў 1371 г., і прозвішча было яму нададзена з-за феода Бафорт ягонага бацькі ў правінцыі Шампань, Францыя.

Джон Бафорт стаў проста графам Самерсэтам. Аднак, ён быў лаяльным да новага караля (свайго зводнага брата), і служыў яму на розных вайсковых ідыпламатычных пастах. У 1404 г. ён стаў канстэблем Англіі. Самерсэт памёр пасля доўгай хваробы 16 сакавіка 1410 г. у шпіталі Св. Кацярыны недалёка ад Лонданскага Таўэра і быў пахаваны ў Кентэрберы.

Леанід Лаўрэш.

Рэдактар Станіслаў Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Людміла Дзіцэвіч, Вольга Іпатава, Ірына Марачкіна, Леакадзія Мілаш, Аляксей Петрашкевіч, Людміла Піскун, Аляксей Пяткевіч, Уладзімір Содаль, Станіслаў Суднік, Павел Сцяцко, Алег Трусаў.

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні. 231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.
Газета падпісана да друку 13. 10. 2008 г. у 10.00. Замова № 2732.
Аб'ём 1 друкаваны аркуш. Наклад 2000 асобнікаў.
Падпісны індэкс: 63865.
Кошт падпіскі: 1 мес.- 2230 руб., 3 мес.- 6690 руб.
Кошт у розніцу: па дамоўленасці.

Заснавальнік:
ТБМ імя Францішка Скарыны.
Пасведчанне аб рэгістрацыі:
№ 83 ад 27 сакавіка 2007 г.
Адрас рэдакцыі:
220034, г. Менск, вул. Румянцава, 13.
rawet.net